

GOSPIN OLTAR NIKOLE FIRENTINCA U TROGIRSKOJ KATEDRALI

Apstrakt:

Autor je iz tekstova vizitacija trogirske katedrale i drugih pisanih izvora, te tragova u njenoj unutrašnjosti rekonstruirao izgled Gospinog oltara pod propovjedaonicom. Njemu je pripadao maleni kameni triptih s likovima sv. Jeronima, sv. Marije i sv. Ladislava, rad bliskog suradnika majstora Nikole Firentinca uzidan u zapadni zid katedrale uz ulazna vrata. Oltar je bio nadarbina nekog od članova trogirske humanističke obitelji Dragać i Borgoforte, a bio je prislonjen uz oltarnu pregradu koje više nema. Rekonstruirajući izgled središta katedrale i oltarne pregrade autor predlaže izvorni smještaj Firentinčevih anđela s vaza pod velikim raspelom, u sklopu trogirske pobožnosti Krvi Kristovoj koja s raspela kapi u vase anđela.

U vizitaciji trogirske katedrale 6. travnja 1579. godine, papinski vizitator Agostino Valier opisao je mali oltar koji se nalazio pod propovjedaonicom, u glavnom brodu stolne crkve sv. Lovre.¹

Valier piše da je oltarić bio posvećen Majci Božjoj, te da je imao malenu kamenu palu, dva pozlaćena svijećnjaka, tri mape i pokrov od crnog platna, te da se na njemu svakodnevno govorila misa.²

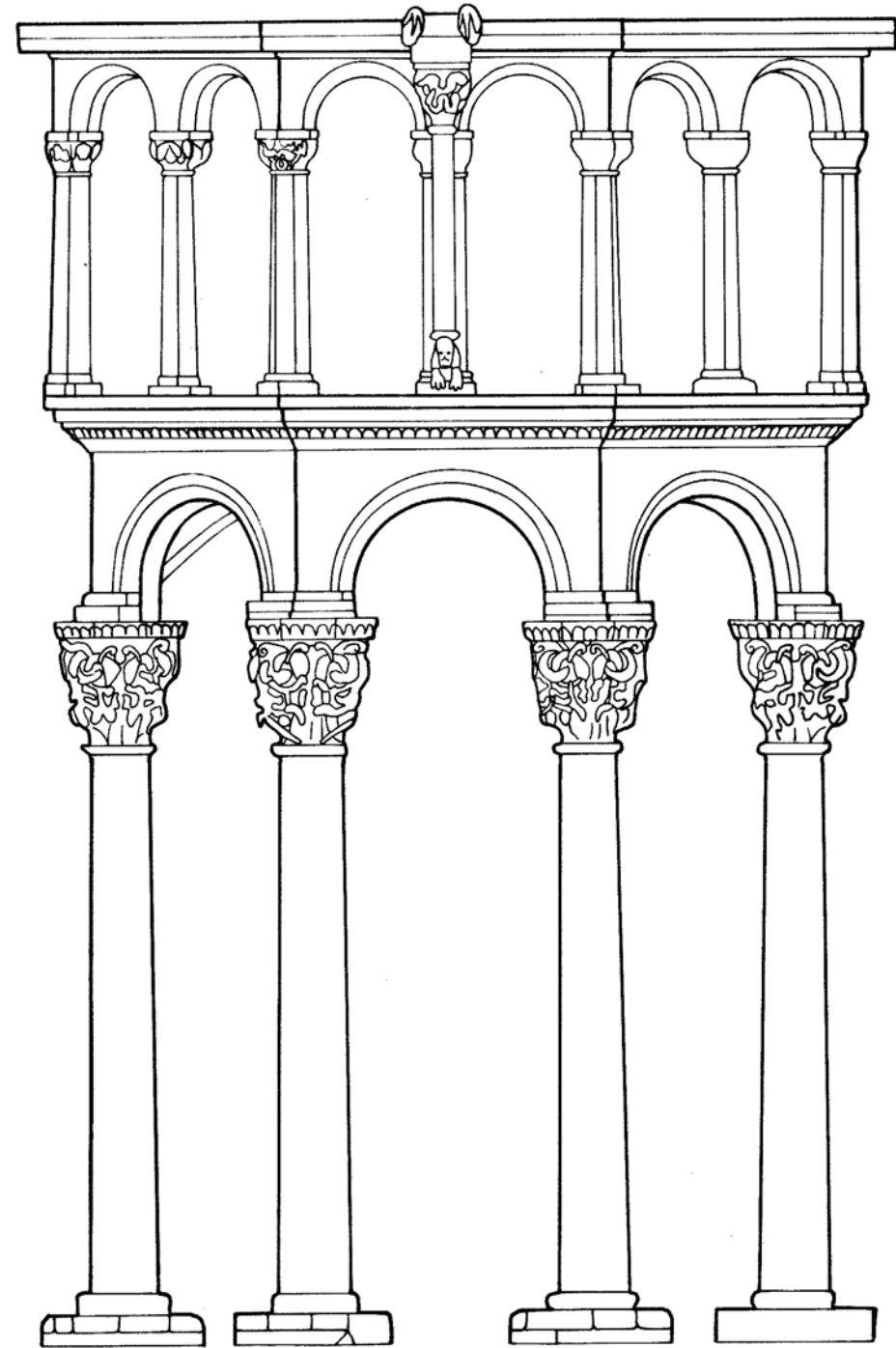
Romaničko-gotička propovjedaonica trogirske katedrale, pod kojom je bio oltarić, već tada se nalazila na istom mjestu kao i danas u središtu glavnog broda bazilike.³ Ona je

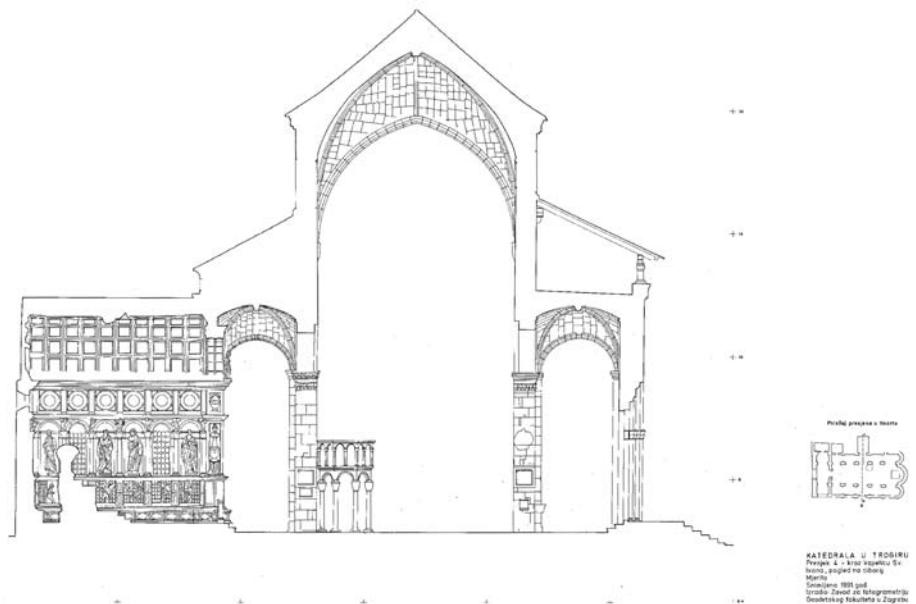
¹ Transkripciju i prevode dijelova vizitacija i drugih izvora zahvaljujem dr. Jadranki Neralić, voditeljici zajedničkog projekta "Crkveno-kulturna povijest hrvatskog srednjovjekovlja."

² *Altariolum subitus pulpitum Beatae Mariae habet palam marmoream paruam, duo candelabra ex auricalcho, tres mappas et pallium ex tela nigra. Ibi celebratur quotidie.* A. Valier, VISITATIO ECCLESiarum URBIS ET DIOECESIS TRAGURIENSIS 1576.

³ C. Fisković, "Trogirski Majstor Mavar", *Analı Historijskog arhiva u Dubrovniku*, Dubrovnik 1970, 59; J. Belamarić, *Studije iz srednjovjekovne i renesansne umjetnosti na Jadranu*, Split 2001, 67

više od sto godina prije Valierova opisa premještena sa svog izvornog mjesto koje je bilo uz znatno manje romaničko svetište, za čitav travej bliže glavnom oltaru. Propovjedaonica je postavljena pred novu oltarnu pregradu nastalu u vrijeme izrade drvenih rezbarenih korskih sjedišta koje je izradio je majstor Budislavić 1440. godine.⁴ Pregrada više ne postoji, niti njen opis osim šturog spomena drvenog kora iz 18. st. znatno izmijenjenog za vrijeme biskupa Caccie.⁵ Za kratke uprave trogirskom crkvom od 1731.-1738. godine biskup Caccia, podrijetlom Venecijanac, u potpunosti je izmijenio trogirsку katedralu unjevši u nju suvremeni barokni duh. Glavni oltar pred kojim su bila rezbarena sjedišta otvorio je prema puku na zapad, izravnavši njegov polukružni tlocrt (U-oblika), a oltare sv. Jeronima, sv. Jelene i Ivana Evandelistu koji su stajali pred oltarnom pregradom demontirao je i uklonio.

Kor sa kanoničkim klupama prema opisu iz vizitacije biskupa Manole stajao je polukružno pred glavnim oltarom zatvoren prema zapadu oltarnom pregradom. Na nju se s jedne strane naslanjao oltar sv. Helene i sv. Ivana, a s druge je maleni Gospin oltarić, umjesto ciborija, natkrivala raskošno ukrašena mramorna propovjedaonica.⁶ (slika 4.)

Oltar sv. Marije spomenut je i u vizitacijama trogirske crkve koje su slijedile nakon Valiera. Apostolski vizitator Mihovil Priuli iz Vicence obišao je 1603. godine trogirsku

⁴ C. Fisković, "Drvena skulptura u Trogiru", *Rad HAZU*, knjiga 275, Zagreb 1942, 113

⁵ Popratio je kor stolne crkve, u kojem su sjedala kanonika. Naredio je da se sa zidova uklone oslikane ploče, ali one oštećene od starosti, izbljedjeli boja, umazane od nečistoće koje su više pridonosile nagrdavanju nego uresu, a naročito onu kardinala iz Luxembourg-a, o kojoj je kazano prije u Ivana Garzonija. Daniele Farlati, *Illyrici sacri*, tomus IV, Venetiis, 1769., 444.

⁶ Vedit autem, quod ipse chorus ab utroque latere semicircularis erat in principio presbyterij, coopertus Altare S. Joanne Evangelistae, et S. Helenae a parte meridionali, quodque Joseph Caccia Episcopus ipsum aperuit, et in solam longitudinem protraxit de anno 1731, sublato exinde praedicto Altari S. Joanni Evangelistae, quod consecratum invenit die 8 Januarij 1581. ab Antonio Quintio Spalatensi Episcopo Curcolensis, vidi u: C. Fisković, *Opis trogirske katedrale u 18. stoljeću*, Zagreb 1942., 48.

stolnicu pribilježivši kako je oltar sv. Marije pod propovjedaonicom, a mise iz legata, koje su se na njemu držale, zbog nesloge nasljednika iz trogirske obitelji Borgoforte više se ne drže. Vizitator je osudio spor i naredio da se dva pozlaćena svijećnjaka, križ, tri mape, i prikaz Blažene Djevice prilagode i dovedu u prikladni oblik.⁷

Nekoliko godina poslije u vizitaciji zadarskog nadbiskupa Oktaviana Garzadorija 29. siječnja 1625. isti se oltar naziva "sv. Marije pod ambonom". Oltar nije posvećen i slabo je opremljen, a mise određene naslijedstvom trogirskih obitelji Borgoforte i Dragić premještene su na oltar Presvetog Sakramenta u Novoj kapeli.⁸ U vizitaciji biskupa Pax Jordana iz veljače i ožujka 1638. godine oltar se više ne spominje jer je demontiran 1731. u ranije spomenutom preuređenju kora katedrale kada su na njegovom mjestu otvorena vrata za ulaz u gornji red korskih sjedišta. Demontirani oltar sv. Marije spomenuo je trogirski biskup Didak Manola u vizitaciji katedrale 5.-16. svibnja 1756. godine. Pišući o oltaru Navještenja o kojem se brine obitelj Garanjin, spomenuo je Ivana Garanjina koji je uz dozvolu donio štovanu Gospinu ikonu iz kućne kapele i stavio je ispod propovjeđaonice, na mjesto gdje je nekad stajao oltar s Gospinom ikonom koju je biskup Caccia premjestio na oltar Navještenja.⁹ Nije potpuno jasno je li ikona koju je Caccia premjestio ona kamena spomenuta u Valierovoj vizitaciji ili neka druga Gospina slika popravljena prema Priulijevoj preporuci?

Temeljno je pitanje što se dogodilo s kamenom Gospinom ikonom koja je izvorno pripadala tom oltaru? U katedrali sv. Lovre postoji maleni kameni triptih s likom Blažene Djevice Marije iz 15. stoljeća koji je bio uzidan u zapadni zid pored ulaznih vrata. Triptih je jednostavne kompozicije podijeljen kaneliranim pilastima s polukapitelima u tri niše s reljefima svetaca. Pozadina niša je obojana tamnom bojom kao i kanelure pilastara, a za restauracije triptiha nađeni su tragovi polikromije na figurama. Bojanjem kanelura, dupliji kapitela i niša u pozadini likova potencirala se njegova prostornost, reljefnost dekora i plastičnost figura. U njegovom podnožju jednostavna je profilacija ukrašena krilatim konveksnim krugom ovjenčanim lоворovim vijencem. U sredini je lik Majke Božje s

⁷ *Vidit altare tituli sancte Marie sub Pergamo est consecratum et in eo celebratur quotidie ex legato condam Ioannis Sanmitei: heredes, idest illi de Borgofortis tenentur ad predictum legatum sed propter discordiam ipsorum de presenti non celebratur: Promiserunt tamen in actu istius uisitationis uoluntatem necnon testatoris se executuros. Ordinavit emi duo cancelabra auricalchi, crucem, tres mappas, ac imaginem Beate Virginis accommodari et ad decentiorem formam reduci*, vidi u: VISITATIO APOSTOLICA DIOCESES TRAGURIENSIS, die Veneris 4 mensis Aprilis 1603. MIHOVIL PRIULI, archiepiscopus Vicentinensis, KAS

⁸ Visitauit altare sanctae Mariae sub umbone interdictum, quia non sacramentum et male de omnibus necessariis prosciscimus, quod habet onus celebrandi tot missas quot centum libris paruorum soluendis per heredes Borgoforte et Dragaties diei possunt, translatum tamen ad altare Sanctissimi Sacramenti, vidi u: VISITATIO TRAGURIENSIS ECCLESIAE, OKTAVIJAN GARZADORI, archiepiscopus Jadrensis, die vigesimo nono mensis Ianuarii 1625. KAS

⁹ *Tenebat domi ipse Dominus Joannes devotam imaginem Beatae Mariae Virginis, cuius multa prodigia expertus, indecens duxit illam domi asservare, quapropter, de licentia, in Cathedram transtulit, ac super altariolo, quod sub ambone, seu marmoreo pulpito ante aperitionem chori existebat, collocavit. Coepit tunc festum de nomine Beatae Mariae Virginis in Cathedrali celebrare, obtinuitque ad praedictum altariolum quod antea interdictum erat, celebrationem. Desiderio autem flagrans ipsam sacram imaginem in augustiori loco locandi, ab episcopo Caccia de anno 1731 non solum obtinuit illam ad Altare Annuntiationis transferre, sed et novam palam seu icon efformare cum effigie Divi Antonii Patavini, Divi Francisci de Paula ac Sancti Francisci Asisiensi, quod et propriis sumptibus providit, relicto loculamento in sublimiori parte, pro collaudanda ipsa sacra imagine, prout et collocata fuit. Tunc oblatum fuit icon vetus, Annuntiationis Beatae Mariae Virginis, et in Ecclesia Divi Jacobi in Insula translatum*, vidi u: C. Fisković, o.c. (4), 17

djetetom Isusom kojeg pridržava desnom rukom. Figura se nalazi u kontrapostu s lagano izbačenim lijevim koljenom diskretno naznačenim draperijom plašta karakterističnih nabora kakve imaju skulpture Andrije Alešija, Nikole Firentinca i njegovih učenika. S Gospine desne strane nalazi se reljef svetog Jere u pustinjačkoj odori sa štapom i lavom pod nogama, a s njene lijeve strane lik sv. Ladislava u kraljevskom ornatu s ratničkim labrisom u desnici. Reljef je Venturi prvi atruibuirao Nikoli naglasivši kako se osjeća duh Squarconeovih likovnih rješenja na reljefima svetaca.¹⁰ Folnesić se naprotiv pita: kako bi Nikola mogao uvesti zastarjeli Squarconijev stil? Upozorio je da u dominikanskoj crkvi postoji sličan reljef Andrije Alešija ili nekog još neznatnijeg majstora pa bi to moglo biti i kod ovog reljefa.¹¹ Dudan je, došavši do istog zaključka, pripisao triptih Andriji Alešiju.¹² Davor Domančić ga u tekstu posvećenom bračkim renesansnim oltarima uspoređuje s kamenim triptihom iz crkve sv. Ciprijana na pražničkom groblju kojeg smatra djelom nekog od Nikolinih učenika, Bračanina podrijetlom.¹³ Domančićeve mišljenje prihvaćaju Schulz i Štefanac.¹⁴

¹⁰ A. Venturi, "La scultura dalmata nel XV. Secolo", *L'Arte* XI, 1908., 113

¹¹ H. Folnesics, "Studien zur Entwicklungsgeschichte der Architektur und Plastik des XV. Jahrhunderts in Dalmatien", *Jahrbuch des Kunsthistorisches Institutes der K. K. Zentralkommission für Denkmalpflege* VIII, 1914., str. 184.

¹² A. Dudan, *La Dalmazia nell'Arte Italiana*, Milano 1921.-22, 257

¹³ D. Domančić, "Renesansa", *Brački zbornik* 4, Supetar 1960, 164

¹⁴ A. M. Schulz, *Niccolò di Giovanni Fiorentino and Venetian Sculpture of the Early Renaissance*, New York, 1978., 75; S. Štefanac, "Bottega di Nicolò di Giovanni Fiorentino, Trittico con la madona e i ss. Girolamo e Ladislao", Katalog izložbe *Tesori della Croazia*, Venezia 2001., 71; isti, *Kiparstvo Nikole Firentinca i njego-*

Schulz smatra da bi trogirski triptih mogao pripadati Nikolinoj radionici, a s njom se slaže i Štefanac radi relativno niske kvalitete figuralnog izraza i pripisuje triptih po uzoru na Domančića nekom od Nikolinih učenika. Za razliku od Domancića uspoređuje ga s kamenim reljefnim triptihom iz župne crkve Gornjeg Humca, slabije izrade, na kojem su uz središnji lik Gospe s Djetetom prikazani sveti врачеvi Kuzma i Damjan.

Triptih pražničke crkve sv. Ciprijana na groblju s likovima Krista, sv. Antuna Opata i Ivana Krstitelja te poprsjem Gospe s djetetom u zabatu najstariji je brački renesansni kameni reljefni oltar. Natpis na traci datira ga precizno u godinu 1467. kada ga je dao izraditi prezbiter sv. Jeronima Marin kod nekog od Firentinčevih suradnika podrijetlom s Brača¹⁵ Domančić tako navodi primjer Petra Grubišića, za kojeg se iz arhivskih izvora zna da je radio s Firentincem u Trogiru. Petar Ivanov Grubišić je 1470. primio isplatu od 24 libra srebra za izvršene umjetničke radove i još 18 obećavši majstoru Nikoli Firentincu dobaviti kamen iz bračkih kamenoloma.¹⁶ Sve do osamdesetih godina 15. stoljeća Nikola radi u

vog kruga, Split 2006., 139

¹⁵ D. Domančić, o.c. (11) 167

¹⁶ Drzavni Arhiv Zadar, Arhiv Trogir, kutija 68, sv. 8. (doc./list) 199

[marg. sinist.: Nicolai Fiorentini lapiside a Petar Iuanni Grubissich de Brachia creditum]

[Die Mercurii XXX. mensis Maii, (1470) actum Tragurii in cancellaria communis, sa lista 198]

Die et loco suprascriptis, presentibus nobili ciue Tragurii ser Petro de Cegis, examinatore, messero Ioanne incisore | ac Ioanne Radich precone, testibus. Petar Iuanni Grubissich de Brachia lapisida per se et | heredes suos contentus et confessus fuit recepisse a messero Nicolao Florentino lapisida habitatore Tragurii | libras vigintiquatuor paruorum et hoc pro laborerii siue pro laborando de sua arte eidem | messero Nicolao in partem premii, et conuenientes insimul dictus Petar promisit ire ad laborandum | ipsi messero Nicolao ad petrarias vbi vaditur dicto messero Nicolao eo quod dictus messer Nicolaus promisit dare eidem Petar pro premio singulo mense laboratorios libras decemocto paruorum. et | debet venire ad laborandum vsque dies octo proximos pena librarium quinquaginta paruorum.

Trogiru zajedno s Andrijom Alešijem koji isto tako ima svoje suradnike i učenike među kojima je bilo Braćana kako se vidi iz ugovora o školovanju jedaestogodišnjaka Jurja Cvitanovića iz Pražnica 1476. godine.¹⁷ Kod Alešija su učili i brojni Trogirani poput šesnaestogodišnjeg Mihovila Nauacicha iz Pasika kako se čita u ugovoru iz 1470. godine.¹⁸

¹⁷ G. Praga, Documenti intorno ad Andrea Alessi, *Rassegna Marchigiana* 3. dizembre 1929. doc. 39, 22

1476, 15 maggio....Georgius Cinuitanouch a villa Prasnize insule Bracie concessit Marinum suum filium etatis annorum undecim vel circa ad standum cum dicyo magistro Andrea Alexi lapicida pro annis octo proxime futuris pro adiscendo artem lapicide,...

¹⁸ f. 178. Andree Alexii lapicide Michaleis Nauacich eius famuli locatio.

Die et loco suprascriptis [Die dominico VII mensis Ianuarii 1470, actum Tragurii in cancellaria communis] presentibus nobilibus ciue Tragurii ser Ioanne condam ser Petri de Andreis examinatore, ser Mihael condam Iohannis Lippauch ac Mihaele Bucharich de Tragurio predone testibus, Nicolaus Nauacich de Ciuitatenua Tragurii astrinxit et obligauit Mihaelem eius filium annorum circa sexdecim presentem et contentantem ad standum et habitandum cum messero Andrea lapicida Alexii habitatore Tragurii presenti, stipulanti et recipi-

Pa ipak treba potcrtati razliku u kvaliteti između trogirskog i prazničkog ili humačkog triptiha. Majstor trogirskog oltara znatno je izražajniji i bolji u detalju od oba spomenuta iako se radi o malom reljefu, kome likovi ne prelaze 50-ak centimetara visine. Reljef je jednako tako teško uporedivati s većim Nikolinim radovima gdje je detaljnost izrade znatno viša. Pa ipak, iako je jasno da triptih nije vrsna Nikolina produkcija, modelacija nekih njegovih dijelova, poput primjerice prstiju lijeve ruke sv. Jere s karakterističnim odmakom malog prsta kao svojevrsnog Firentinčeva potpisa, nadilazi čak i Alešijeva rješenja na brojnim reljefima s likom istog sveca. Izgleda stoga da je reljefe radio neki talentirani Nikolin učenik pod nadzorom samog majstora, a nije isključeno ni da bi neki dijelovi triptiha možda ipak mogli biti Firentinčev rad. U Trogiru mu je najsličniji triptih iz dominikanske crkve s likovima sv. Ivana Trogirskog, sv. Jeronima i sv. Lovre koji je do nedavno služio kao antependij glavnog oltara crkve.¹⁹ Sudeći prema opisima oltara u vizitacijama dominikanskog samostana Krasić zaključuje da je oltar donesen iz neke druge trogirske crkve.²⁰ Raspored gradskih zaštitnika sv. Ivana i sv. Lovre kao i lik sv. Jeronima u sredini upućuju kako se radi o gradskom projektu poput Retabla pravde u gradskoj loži. Postojala su dva oltara sv. Jeronima u crkvama trogirskog središnjeg trga. Jedan je bio u istoimenoj kapeli katedrale, a drugi u porušenoj rotundi sv. Marije uz gradski sat s crkvom sv. Sebastijana. Kapela sv. Jeronima u katedrali u Valijerovo vizitaciji iz 16. st. nije imala oltarnu palu nego stari drveni kip sv. Marije, što znači da je ako je i bio kameni kip s njena oltara on iznesen prije Valijerove vizitacije.²¹ Rotonda sv. Marije, koja je srušena polovinom 19. stoljeća, imala je oltar sv. Jeronima koji je prema Andreisu od kamena i ukrašen skulpturom.²² Igor Fisković argumentirano predlaže da je na tom oltaru mogao biti Firentinčev kip sv. Jeronima prenesen kasnije u kapelu sv. Ivana.²³ Nasuprot onima koji su dominikanski triptih smatrali lošijim radom iz kruga Alešijeve radionice, prema Štefancu, on je djelo jednog od Nikolinih pomoćnika koje je po kvaliteti blisko reljefu Justicije sa Retabla pravde u trogirskoj loži iz 1471. godine.

Dimenzije Gospina triptiha iz katedrale od 95 cm širine i 75 cm visine odgovaraju veličini oltara koji se nalazio pod propovjedaonicom trogirske katedrale. Razmak njenih stupova na koje se naslanjala oltarna menza je 98 cm, a ona je stala na stipesu kvadratna

enti per annos sex proxime futuros, promittens quod toto dicto tempore dictus Mihael ab [f. 178v] eo messero Andrea patrono suo non discedere sed secum perseuerarit et sibi in cunctis possibilibus h[...]tis et conuenientiis obidire et de rebus ac bonis ipsius patroni seu alicuius penes eum existentibus furtum non commicet nec commictere volenti consentiet sed eas res et bona pro veribus gubernabit et custodiet ac condiscet artem eo quod viceuersa dictus magister Andreas promisit eum Mihaeli a se toto dicto tempore non pellere sed penes se retinere et sibi non committere seruitia nisi possibilia conuenientia et honesta ac sibi facere expensas victus et vestitus competentes tam in sanitate quam in infirmitate et <cum docere artem> et in fine dictorum sexs annorum eidem dare pro mercede ducatos quinque ultra vestes et feramenta ac alia secundum consuetudines ciuitatis et artis. Que omnia et singula suprascripta promiserunt dicte partes sibi inuicem et vicissim attendere et obseruare non contrafacere etc. pena librarum centum paruorum ac yppotheca etc.

¹⁹ H. Folnescic, o.c. (9), 184; A. Dudan o.c.(10), 257; Lj. Karaman, *Umjetnost u Dalmaciji XV i XVI vijek*, Zagreb 1933, 87; A. M. Schulz, o.c. (12), 75; S. Štefanac, o.c. 2006. (12), 118.

²⁰ S. Krasić, "Crkva i samostan sv. Dominika u Trogiru", *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 41, Split 2005-2007, 86

²¹ Altare Sancti Hieronymi consecratum non habet palam, sed imaginem ligneam Beatae Mariae uetustissimam, duo candelabra ex auricalcho, tres mappas et pallium ex tela nigra pictum. Ibi adsunt capsae cum cadaucissibus, quae nisi humenter iussu fuit in eo altari non celebrari.: Valier o. c. (4),

²² P. Andreis, *Storia della città di Trau*, Split 1908, 308: ...altro dedicato a S. Girolamo, fabbricato di pietra e preggiato di scultura,...

²³ I. Fisković, "Firentinčev kip sv. Jeronima u Trogiru", *Peristil* 38, Zagreb 1995., 64

presjeka čija je tlocrtna mjera od 66 cm ostala ugravirana na kamenom popločanju poda, pa se može zaključiti kako je triptih iz katedrale pripadao oltaru sv. Marije pod propovjedaonicom.

Njegov ikonografski sadržaj, Gospa okružena sv. Jeronimom i sv. Ladislavom, upućuje na to da bi iza narudžbe mogao stajati neki trogirski humanist i ratnik iz obitelji Borhoforte ili Dragić koji su u do 16. stoljeća imali juspatronat. Prikaz sv. Ladislava, viteza i zaštitnika križara, mogao bi biti u svezi s križarskim ratom protiv Turaka koji je ponovo buknuo 1470. godine nakon pada Negroponta.²⁴ Stoga bi izradu Gospina oltara pod propovjedaonicom trebalo smjestiti u rane sedamdesete godine 15. stoljeća.

Gospin oltar Firentinčeve radionice pod propovjedaonicom baca novo svjetlo na izgled središta trogirske katedrale druge polovine 15 stoljeća. Oltarna pregrada pred kojom su podizani renesansni oltari morala je imati kameni okvir na koji se naslanjala posledina korskih klupa majstora Ivana Budislavića. Bila je donekle nalik pregradama kapele sv. Križa franjevačke crkve u Hvaru, a nad njom se nalazilo veliko slikano raspelo Blaža Jurjeva Trogiranina nastalo oko 1440. godine koje je početkom 16. stoljeća zamijenjeno novim križem koji se danas nalazi na oltaru Dobre smrti.²⁵ (slika 7.) Izvori ne spominju postojanje prikaza sv. Marije i sv. Ivana pod križem nad pregradom u okviru uobičajene ikonografske sheme Kristove smrti na križu. U katedrali postoje dva anđela reggivaso, koji u klečećem položaju drže na rukama zdjelu očiju uprtih u vis, nepoznata izvorna položaja.²⁶ Oni su pripadali nepoznatoj simetričnoj skulpturalnoj kompoziciji iz katedrale

²⁴ K. M. Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*. Volume II. *The Fifteenth Century*. The American Philosophical Society, Philadelphia, 1978.: 304.

²⁵ J. Belamarić, "Crocifiso", Katalog izložbe *Tesori della Croazia*, Venecija 2001., 73

²⁶ C. Fisković, "Tri anđela Nikole Firentinca", *Koledar*, Napredak, Sarajevo 1941, 37; A. M. Schulz o.c (12), 75; R. Ivančević, 1997., 120; Isti, Katalog izložbe *Tesori della Croazia* 2001, 66 - 67; S. Štefanac o.c (12), 2006, 128., V. Kovačić, Katalog izložbe *Nikola Firentinac u Trogiru*, Trogir 2007., 72

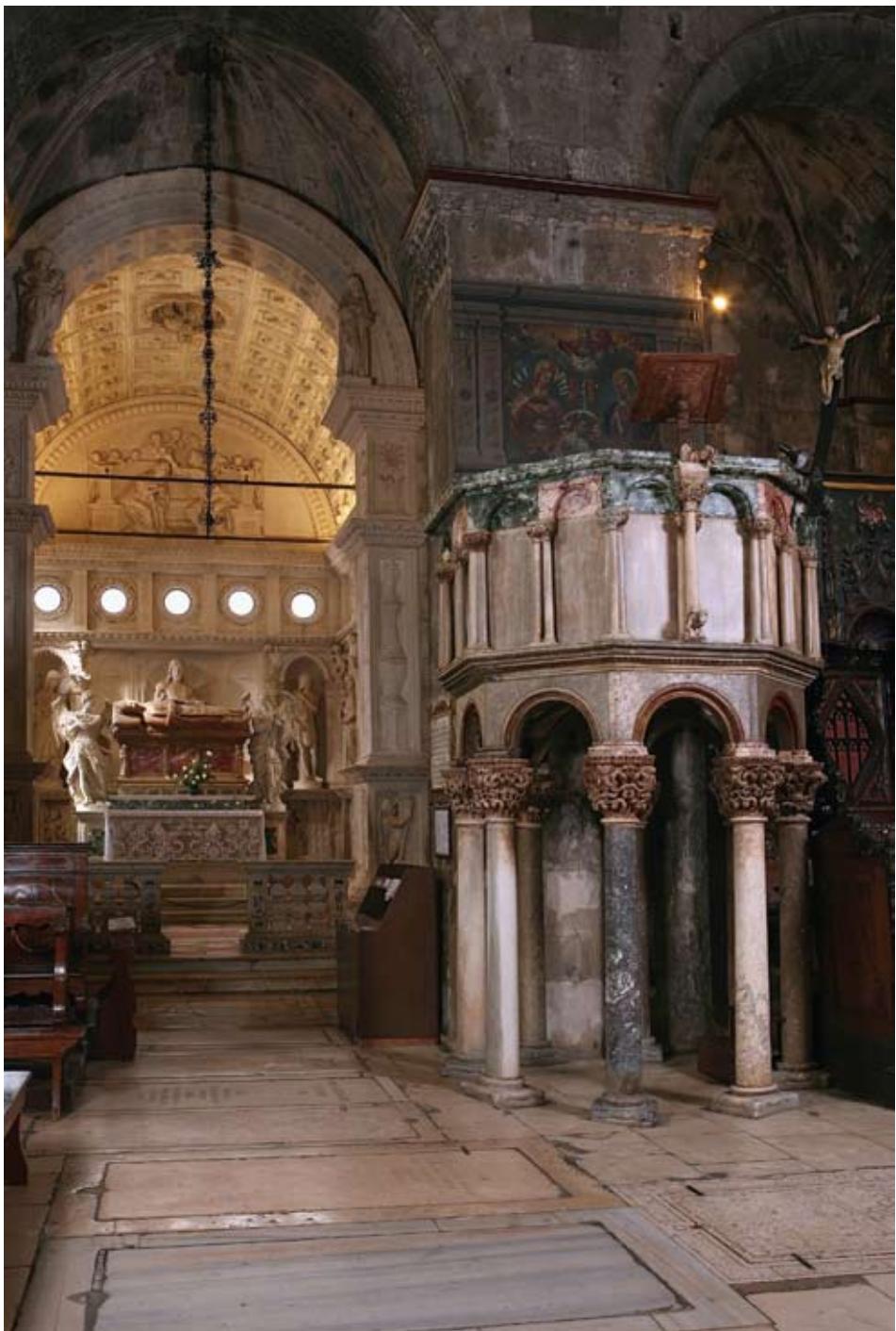

za koju se obično drži da je bila u kapeli sv. Ivana. Sudeći po oblikovanju bili su smješteni na visini, a način na koji drže zdjele sugerira njihovu koncentraciju na prikupljanje nečeg što pada u zdjelu s visine. Moglo bi to biti skupljanje krvi, sakramenta koja kapa s visine iz Kristovih rana. Stoga bi njihov izvoran položaj mogao biti ispod raspela na oltarnoj pregradici u sklopu posebne pobožnosti Krvi Kristovoj, poput one Tijelu Kristovu koja se provlači kao teološki motiv u kapeli sv Ivana o čemu je već pisano.²⁷

Farlati o križu usred crkve piše da se nekim naročitim štovanjem častio lik Isusa Krista koji je visio na križu zbog drevne pobožnosti. Biskup Ivan Cuppareo je stoga dao nalog da se za njega izgradi oltar pokraj svetišta. Prije je visio s najviše točke gotovo nasred hrama zakačen o poprečnu gredu. Kako bi običaj zakletve na tog visećeg Krista iskorijenio iz pučkog govora biskup Pace Giordano je raspelo iz sredine premjestio u vrh crkve, iznad velikog oltara. Uz to raspelo je vezana priča o Petru, kardinalu iz Luxemburga, kojemu se kad se bavio likom koji bi najviše sličio umirućem Isusu Kristu, s neba ukazao Krist s trogirskog raspela. Stoga je naručio svoj portret u grimiznoj odjeći, sklopljenih ruku i na koljenima pred svetim likom raspetog Krista obilivena krvlju koja teče iz njegovih pet rana. Na dnu je uz kardinalov grb bilo napisano: Petar iz Luxemburga. Ovu sliku poslao u Trogir sa željom da bude postavljena pokraj nogu trogirskoga Raspetog. Zavjetna slika luksemburškog kardinala još je jednan dokaz u prilog pobožnosti Krvi Kristovoj vezanoj uz veliko raspelo nad oltarnom pregradicom.²⁸

²⁷ R. Bužančić, "Raj - literarni predložak za ranorenesansnu kapelu sv. Ivana u Trogiru", *Renesansa i renesanse u umjetnosti Hrvatske*, zbornik skupa "Dani Cvita Fiskovića" održanih 2003. i 2004. godine, Zagreb 2008., 124

²⁸ D. Farlati, o.c. (3), 439

NASLOV

Summary

Underneath the pulpit of the Cathedral in Trogir there stood a small altar originating in the 15th century. Particulars about it are found in the Episcopal visitations of the 16th and 17th centuries, and its first mention in the visitation to the Cathedral undertaken by the papal delegate Agostino Valier on 6th April 1579. He described a small altar placed under the pulpit in the central nave of St Lawrence cathedral dedicated to the Mother of God. The altar had a stone triptych executed in the workshop of Niccolò di Giovanni Fiorentino, with a figure of the Virgin in the centre and St Jerome and St Ladislaus on the sides, and it was donated by local families Dragač and Borgoforte. The altar was made by one of Niccolò's pupils with the help of the master, and its shaping reminds one of the standard solutions of the Aleši and Niccolò's workshop that also produced the triptych in the Dominican church in Trogir depicting St Jerome. The altar of the Virgin leaned on the altar fence and the choir stalls until 1731 when it was removed and partly demolished during the renovation of the high altar. It was then that the sanctuary was open to common people, and the altar fence was completely removed. The triptych which survived was then built into the Cathedral's wall, north to the entrance door beneath the choir. The altarpiece under the pulpit creates a new conception of the 15th century altar fence, adorned by altars and paintings backdropped by Budislavić' choir stalls and with Biagio di Giorgio's Crucifix placed high above.